

tale om sammenhængende behandlingssystemer. Kampen for sundhed er, siger Brodwin, en klinisk, moralsk, politisk og religiøs kamp. Når der vælges mellem konkurrerende former for behandling, opnås både at sætte oplevelsen af sygdom ind i en lokal diskurs og terapeutisk praksis og at påpege ens egen moralske værd gennem de valg mellem moralske verdener, man foretager sig gennem valg af behandling.

Bogens styrke ligger i dens detaljerede beskrivelse af udbredelsen af vestlig medicin i Haiti i de sidste 300 år og af andre nutidige behandlingsdiskurser. Der tages også vigtige pointer op i forbindelse med valg af behandling som en moralsk proces, der rejser spørgsmål om patientens såvel som pårørendes position i forhold til hinanden og til den omgivende verden. Diskussionen om, hvad der forstås ved moral – af forfatteren og af haitianerne selv – er dog mangelfuld på trods af, at netop dette begreb er et af bogens omdrejningspunkter. Det er derfor nogle gange uklart, hvad det overhovedet er, der forhandles om i brug af forskellige behandlingsstrategier, og bogen bringer ikke den teoretiske diskussion om sundhedssøgende adfærd mærkbart videre. Den giver dog et godt indblik i sundhedssøgende adfærd som social proces i Haiti.

*Hanne Mogensen
Institut for Antropologi
Københavns Universitet*

URADYN E. BULAG: Nationalism and Hybridity in Mongolia. Oxford Studies in Social and Cultural Anthropology (Oxford: Clarendon Press 1998. 302 sider. ISBN 0-19-82335-7. Pris: £40.

Bulag blev født i en almindelig mongolsk familie i Ordos-området i Indre Mongoli. Ordos er et ørkenagtigt område mellem Den Gule Flods slyngninger mod nord. Hans far er en traditionel mongolsk plantemediciner, og hans mor laver tøj. Han voksede op med mongolsk som modersmål i en ørkenoase og fik sin skolegang på kinesisk. Han lærte senere sig selv engelsk. Dette bragte ham i kontakt med mongolister som Carol Humphrey ved "The Mongolia and Inner Asia Studies Unit" i Cambridge, hvor han i dag er tilknyttet som forsker, og hvor han i 1992 fik sin ph.d.

Bulag har skrevet en meget spændende bog om, hvem der er de rigtige mongoler og

om nationalisme blandt mongoler i Mongoliet, i Kina og i Rusland. I Mongoliet er en mongolsk nationalisme vokset frem på ruinerne af en sovjet-socialistisk domineret fortid og en mulig trussel om en kinesisk domineret fremtid. Denne nationalisme har fået mongoler til at påpege renhed i et forsøg på at forhindre fremmedes indflydelse på mongolsk kultur og identitet. Det har fået khalkha-mongolerne i staten Mongoliet til at opfatte sig selv som de egentlige etniske mongoler og andre mongolstammer som ikke værende rigtige mongoler eller betragte dem som urene. Khalkha-mongolerne (halh-mongoler) udgør omkring 75% af befolkningen i Mongoliet, som har en befolkning på cirka 2,5 millioner mennesker. Sammenlagt er der tilsyneladende flere mongoler i Kina. Dog er tallet for mongoler i Kina afhængigt af fordele og ulemper ved at lade sig registrere som hørende til et nationalt mindretal. Denne khalkha-centralisme bygger på frygten for at blive slugt af Kina. I modsætning til det er en pan-mongolisme, hvis holdning er, at båndene mellem alle mongolgrupper skal styrkes.

I forordet beklager Caroline Humphrey de meget begrænsede muligheder, mongolister tidligere havde for at foretage forskning under kommunistisk styre i Mongoliet, Rusland og Kina. Det er først efter 1990, at vilkårene har ændret sig. Det er især den periode, Bulag beskæftiger sig med. Han kaster nyt lys over mongolernes historie, og hvordan den har indflydelse på nutiden. Bogen er pakket med detaljer om mongolernes kultur og historie. Bogens hovedidé er, at mongolerne i dag står foran valget mellem en lukket, snæver nationalisme, som bygger på racistisk renhed, eller en mere åben, tilpasset nationalisme, som medregner blandinger, mangfoldighed og multikulturelle folk.

Humphrey skriver, at Bulag har taget et væsentlig spørgsmål op, om hvem der er mongoler set på baggrund af, hvad der er foregået i Kina og Rusland. Bogen angriber emnet ud fra en antropologisk synsvinkel, og Bulag fortæller eksempler fra sit feltarbejde. Han har frisk i sin erindring den pågående debat om nye politiske skrivelser. Han lægger ikke skjul på sit eget ståsted i denne debat.

Bulag oplever på egen krop at komme som mongol til Mongoliet og ikke blive anerkendt som mongol, fordi han ikke er khalkha. Det har været med til at få ham til at stikke hovedet i hvepsereiden og spørge: Hvem er mongol?

Hvem er vi som folk? Hvad er det for egen-skaber og kvaliteter, der bestemmer, hvem der er mongol?

Bulag lægger ud med begrebet *erliiz*, som betyder halvblods eller „hybrid“. Et begreb, som Bulag tillægger stor vigtighed. Bulag fandt også, at han ikke havde den fremmede antropologs interesse hos de indfødte, som gennem sådan et talerør gerne vil fortælle om deres kultur og historie. Bulag blev dog heller ikke betragtet som en indfødt antropolog. Mange havde svært ved at placere ham som mongol fra Kina, studerende i Vesten og på feltarbejde i Mongoliet. Han blev opfattet som en *erliiz*, hvilket både gav ulemper og fordele. Bulag diskuterer meget frem og tilbage om problemet med at være „indfødt“ feltarbejder.

For at få den rigtige baggrund for sin videre diskussion bringer Bulag en glimrende oversigt over Mongoliets nyere historie inden for de sidste 50 år.

Bogens hovedkapitler handler om (1) skabelsen af etnicitet og nationalisme i 1900-tallets Mongoli; (2) etno-politik i Mongoliet; (3) problemer med biologisk reproduktion og den mongolske tillidskrise; (4) diskussion af race i Mongoliet; (5) mongoler fra Indre Mongoli opfattet som „andre“ af mongolerne i Ydre Mongoli; (6) valget af nationalsymbol: at gen-indvie en nationalstat. Bulag slutter med at sammenholde nationalisme og hybriditet.

I Mongoliet, der er 37 gange større end Danmark, bor der kun halvt så mange som i Danmark. I den kommunistiske tid var man også bekymret for befolkningsstørrelsen. De mødre, der fik mange børn, blev hædret af samfundet. Først efter 1990 holdt de unge mongoler op med at få børn, fordi levevilkårene var dårlige. Det har dog ændret sig. Bulag viser, at der synes at være en utilsigtet indgiftethed af nyere dato, fordi en mindre gruppe af mænd på bestemte årstider i visse områder rejser rundt og gør enlige mødre gravide. Senere gifter de uvidende børn sig.

Bogen er gennemsyret med historiske fakta af gammel og nyere dato. Man får et vældigt detaljeret indtryk af det politiske liv blandt mongoler i den sidste halvdel af 1900-tallet. Selv er Bulag meget optaget af, hvem der er mongoler, hvem der er de rigtige mongoler. Han kredser hele tiden om khalkha-mongolernes monopol på at påberåbe sig at være de ægte indfødte, de rene etnisk mongoler, mens de ser ned på andre mongoler som urene, især de mongol-grupper, som bor i Kina eller i Rus-

land. En troværdighedskrise, siger Bulag, truer Mongoliets overlevelse, fordi der er opstået et offentlig hysteri over slægtskab, og her tænkes på biologisk reproduktion i bred forstand. Regeringen forsøger på den ene hånd af gen-indføre det ældgamle eksogame klansystem, og på den anden side forsøger den at skabe en endogamt ren nationalitet.

Den nye understregning af „blod“ eller „gener“ falder sammen med en voksende gruppe af *erliiz*, „halvblods“, en betegnelse, som mongolerne giver til både dyr og mennesker. Begrebet er ikke kun biologisk, men også kulturelt. Tidligere så man positivt på *erliiz*, som styrkelse af helbred og kraft, men nu er de foragtede. Det tidligere kommuniststyre talte varmt for internationalisering og integration og skabte mange *erliiz*, ved at mange mongoler fik uddannelse i udlandet, ofte Moskva, hvorfra de kom hjem med en ikke-mongolsk ægtefælle, og dermed bidrager til kulturel blanding.

Bulag påstår i sin bog, at mongolerne står ansigt til ansigt med et problem, hvor de må vælge mellem: (1) en ren, racistisk nationalisme, arvet fra Sovjet (her tænker han på khalkha-centralismen) eller (2) en mere åben, tilpasset nationalisme, som godtager en større spredning, medregner blandingerne og er multikulturel. Denne konflikt kommer frem i diskussioner om nationens flag og rigsvåben og andre symboler på Mongoliet. Naturligvis mener Bulag, som kommer fra Indre Mongoli, at mongoler andre steder end Ydre Mongoli også har bidraget til skabelsen af mongolernes historie og deres kultur, som den kendes i dag. Tidligere følte mongoler i både Indre og Ydre Mongoli, at de havde en fælles fortid, en fælles historie. Der har altid været sproglige forskelligheder, så man har vidst, at der var tale om forskellige mongolgrupper. Alt dette blev holdt sammen af en stærk leder som Chinggis Khan eller Kublai Khan, senere af en stærk besættelsesmagt som manchuerne. Men i dag er det ydre pres lettet, og man må tage stilling til sig selv i en kaotisk tid, hvor markedsøkonomi og demokrati er kodeordene, som mange dog ikke kender den dybere mening af.

Bulag bruger plads på en interessant gennemgang af Mongoliets nationale symbol. For det er blandt andet derigennem, man sender signaler om, hvem man er, og mange drastiske skift i Mongoliets historie og nationalitetsopfattelse gennemspilles i dette symbol: fra markerer af det buddhistiske over forskellige stali-

nistiske udformninger af det „mongolske“ til en selvstændighedssymbolik i 90'erne.

Bulag giver mange detaljer i denne interessante diskussion om, hvordan et land, et styre, underbygger sin magt ved de symboler, landet omgiver sig med.

Bulag skriver i et letlæseligt og ligefremt sproget. Han pakker sine teorier med masser af data. Det er en god og læseværdig bog om emnet: Hvem er mongol.

Rolf Gilberg
Etnografisk Samling
Nationalmuseet
København

TINE DAMSHOLT & FREDERIK NIELSSON (red.): Ta fan i båten. Etnologiens politiska utmaningar. Lund: Studentlitteratur 1999. 152 sider. ISBN 91-44-00936-4. Pris: SKR 229 (pb).

Det fotografi, der udgør bogens omslag er helt fantastisk. Hvilken kvalitet, der sådan rent fototeknisk kunne præsteres i 1912! En lav sol, morgen eller tidlig aften, belyser hovedpersonens ansigt så perfekt, at man skulle tro, der var tale om en omhyggeligt opstillet filmoptagelse – Bergmann for eksempel. Billedet viser fattiggårdsforstanderen i Tibble – hvor det så er – i stævnen af en stor robåd med ti mand ved årerne. Han er i sit bedste tøj ligesom konen ved hans side med stor blomsterbesat hat. Længere tilbage i båden sidder de jævne folk, måske fattiglemmerne, også i deres bedste tøj. Drejer det sig om den årlige sommerudflugt? De er for pyntede for kirken, skulle man synes, med mindre det drejer sig om en særlig festlig kirkelig begivenhed – høstgudstjeneste måske? Billedet står for sig selv, bare med de få oplysninger om tid og sted, og det kommenteres ikke i nogen tekst. Men skal det tydes i bogens ånd, kan man sige, at det viser et typisk etnologisk objekt: Landbefolkning, social ulighed, måske endda streng magt, synliggjort i forstanderens meget tilknappe ydre. Og med bogen spørger billedet, hvor er politikken i alt dette?

Ifølge redaktørerne skal bogens artikler belyse relationen mellem politik og etnologisk forskning, og det drejer sig både om det politiske ved etnologien og etnologiens forskning i politik. Bogens otte forfattere udgøres af fire danskere alle med tilknytning til „Etnologi“ i

København og lige så mange svenske etnologer, heraf tre fra Lund og en fra Stockholm.

Tine Damsholt indleder bogens første artikel, „Politisk kultur eller kulturel politik“, med et tilbageblik på den etnologiske fagkritik i 1970'erne. Det er en lidt tung begyndelse på artiklen, som snart kommer til at dreje sig om diskursen i to noget fjernere danske fortider nemlig 1700-tallet og 1800-tallet, som benævnes henholdsvis den patriotiske og den nationale diskurs. Damsholts pointe med både det nye og det ældre historiske materiale er at vise, hvorledes kultur og politik interagerer. Til tider er politikken et middel for kulturen, til andre forholder det sig lige modsat, kulturen er et middel for politikken. Disse to figurer, som Tine Damsholt ser sameksisterende i dag inden for etnologien, bygger på, mener hun, et mangelfuldt samfunds-, politik- og kulturbegreb! Anmelderen er ikke helt overbevist, hvornår er et begreb ikke mangelfuldt – når det kan forandre verden?

Thomas Højrup søger via Aristoteles over Machiavelli, Hegel og Max Weber at afklare hvad politik rettelig er – her også specifikt det etnologiske politikbegreb. I denne forbindelse beklager han „tabuiseringen af statsbegrebet og naturaliseringen af samfundsbegrebet i den moderne etnologi“ (s.137). Tonen i Højruks artikel er præget af en brændende trang til afklaring af stringente videnskabelige begreber. Han henviser i slutningen af artiklen til, at „verdens indretning på ny er til diskussion“ (s.151) og erklærer sig parat til, sammen med etnologien, „at gennemtænke og formulere knasterne i den nye dagsordens problematik“ (s.151). Samtaleparterne synes for Højrup i denne bog at findes hovedsaglig blandt de danske bidragsydere.

Søren Christensen er cand.mag. i idé- og litteraturhistorie og underviser på „Etnologi“ i København. Han sætter kulturrelativismen på plads med hovedreferencen til antropologien. Kulturrelativismen opfattedes som upolitisk i modsætning til evolutionismen, men var i virkeligheden politisk. Afslutningsvis skriver Søren Christensen, at al videnskab kan blive politisk, om den er det eller ej, bestemmer den ikke selv, det afhænger af de „kulturelle konstellationer“, som den indgår i, hvilke ikke kan forudses (s.56-7).

Bogens svenske redaktør Frederik Nielsson, det er åbenbart ham, der har inddraget bådmetaforen i foretagendet, skriver om dampskibenes og Øresundsbroens tid. Han ser